

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ « Закарпатський
лісотехнічний фаховий коледж
Національного лісотехнічного університету України»**

Циклова комісія економічних та деревообробних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Директор коледжу

Михайло ЛИПЧЕЙ

«31» 08 2023

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Галузь знань

10 Природничі науки

Спеціальність

101 Екологія

Освітньо-професійна
програма

Екологія та охорона навколишнього середовища

Освітньо- професійний
ступінь

фаховий молодший бакалавр

**м. Хуст
2023**

Програма навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для студентів освітньо- професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 101 Екологія освітньо – професійної програми Екологія та охорона навколишнього середовища

Розробник:

Мар'яна Федорівна Човганин ,викладач-методист економічних дисциплін

Програму розглянуто на засіданні циклової комісії економічних та деревообробних дисциплін

Протокол від «31» 08 2023 № 1

Голова циклової комісії Анжела ПИЛИП

«31» 08 2023

Схвалено методичною радою ВСП Закарпатського лісотехнічного фахового коледжу НЛТУ України

Протокол від «30» 08 2023 № 1

«30» 08 2023 Голова методради Юрій МОРОЗ

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка природокористування» є: формування у студентів знання основних положень сучасної еколого-економічної теорії, умінь і навичок, необхідних для здійснення їхньої майбутньої професійної діяльності як керівників виробництва, розвиток екологічного мислення, підняття загального рівня екологічної культури, виховати у студентів новий світогляд на природу і вміння застосовувати сучасні методи для запобігання погіршення навколишнього середовища.

2.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Економіка природокористування» є: оволодіння методами, інструментами та прийомами визначення еколого-економічної ефективності природоохоронних заходів, економічних збитків від забруднення навколишнього середовища та розмірів їх відшкодування.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основні положення сучасної еколого-економічної теорії, теоретичні засади економічного механізму природокористування, принципи формування екологічної політики та інструменти її реалізації, основи економічного аналізу екологічних процесів основи економіки природокористування; методи визначення економічної оцінки природних ресурсів, затрати природоохоронної діяльності; методи розрахунку економічних збитків, економічної ефективності затрат екологічного характеру; визначення розміру платежів за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища.

вміти : передбачати та аналізувати еколого-економічні наслідки економічних, політичних, культурних та інших явищ суспільного життя; приймати управлінські рішення, які узгоджуються з концепцією сталого розвитку; виконувати техніко-економічні розрахунки з врахуванням екологічних факторів; обчислювати екологічні витрати діяльності; аналізувати еколого-економічний рівень виробництва; оцінювати ефективність інвестицій, пов'язаних з впливом на довкілля ;розраховувати економічні збитки; визначати ефективність природоохоронної діяльності; розраховувати платежі за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища.

володіти: теоретичними знаннями та практичними навиками аналізу економічних збитків, розв'язання задач, направлених на зменшення антропогенного впливу на довкілля.

Сформовані компетентності:

1. Загально-наукові компетентності.

- базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально професійних дисциплін.

2. Професійні компетентності (загально - професійні):

- базові уявлення про основні еколого-економічні явища та закономірності їх розвитку як на рівні підприємства так і суспільства та держави в цілому;

- володіти системою знань, що забезпечує управління природоохоронною діяльністю навколишнього середовища .

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **105год. / 3,5 кредити ECTS.**

3.Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Денна форма			
	всього	у тому числі:		
		лекції	практичні	с.р.
1	2	3	4	5
Модуль 1 Економіка природних ресурсів.				
<u>Тема1.1</u> Економіка природокористування як особлива галузь знань	4	2	-	2
<u>Тема1.2</u> Наукові основи раціонального природокористування та охорони довкілля .	4	2	-	2
<u>Тема1.3</u> Основні проблеми та моделі регулювання сфери природокористування	6	2	2	2
<u>Тема 1.4</u> Екологічний зміст науково-технічного прогресу та глобальні проблеми людства	6	2	2	2
<u>Тема 1.5</u> Економічна оцінка природних ресурсів.	8	4	2	2
<u>Тема 1.6</u> Економічні методи управління природоохоронною діяльністю.	8	4	2	2
<u>Тема 1.7</u> Економічні елементи механізму природокористування	7	2	2	3
МКР №1	2	2	-	-
Всього годин	45	20	10	15
Модуль2 Економічний оптимум забруднення навколишнього середовища				
<u>Тема 2.1</u> Економічний оптимум забруднення навколишнього середовища	10	6	2	2
<u>Тема 2.2</u> Економічні збитки від забруднення навколишнього середовища	12	6	2	4
<u>Тема 2.3</u> Економічна ефективність природоохоронної діяльності	10	4	2	4
<u>Тема 2.4</u> Екологічний моніторинг та екологічна експертиза.	10	4	2	4
<u>Тема2.5</u> Система екологічної сертифікації та ліцензування.	10	4	2	4
<u>Тема 2.6</u> Міжнародне співробітництво з екологічних проблем	6	4	-	2
МКР №2	2	2	-	-
Всього годин:	60	30	10	20
РАЗОМ	105	50	20	35

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1 « Економіка природних ресурсів »

Тема1.1 Економіка природокористування як особлива галузь знань.

Наукові основи становлення економіки природокористування як особливої галузі знань. Економіка природокористування як наука та її функції. Предмет, методологічна основа, методи та завдання економіки природокористування. Взаємозв'язок економіки та екології. Поняття про природокористування. Еколого - економічна сутність природокористування. Основні терміни економіки природокористування.

Тема1.2 Наукові основи раціонального природокористування та охорони довкілля. Поняття, види і особливості природокористування. Принципи раціонального природокористування. Охорона довкілля та її раціональне використання . Наукова діяльності у сфері природокористування.

Тема1.3 Основні проблеми та моделі регулювання сфери природокористування.

Основні проблеми та моделі регулювання сфери природокористування. Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності у сфері природокористування.

Тема 1.4

Екологічний зміст науково-технічного прогресу та глобальні проблеми людства

Суть та характерні риси сучасної НТР та НТП, їх екологічний зміст. Технологічні аспекти в природокористуванні. Глобальні проблеми людства та цільові орієнтири стратегії сталого розвитку. Екологічні проблеми сталого розвитку України та напрями виходу з екологічної кризи.

Тема 1.5 Економічна оцінка природних ресурсів.

Роль економічної оцінки ресурсів довкілля у забезпеченні сталого розвитку. Необхідність економічної оцінки. Концепція загальної економічної цінності(оцінки) ресурсів довкілля. Класифікація цінностей: цінності прямого, непрямого, можливого використання, цінність існування, цінність спадщини. Концепції економічної оцінки: витратна, рентна, рентно-витратна. Поняття і види ресурсної ренти. Оцінка земельних, мінеральних, лісових, водних ресурсів. Класифікація методів.

Практична робота №1*   **Економічна оцінка природних ресурсів.*

Тема 1.6 Економічні методи управління природоохоронною діяльністю.

Основні підходи та методи визначення економічної оцінки природних ресурсів. Формування системи фінансування природоохоронної діяльності. Податкові збори як механізм стягнень за забруднення навколишнього середовища. Збір за забруднення атмосферного повітря. Збір за забруднення водних об'єктів. Збір за розміщення відходів. Збори за завдання шкоди рослинам та тваринам. Роль екологічного оподаткування підприємства у вирішенні проблем довкілля та види особливо охоронюваних природних територій. Досвід економічно розвинених країн у сфері екологічного оподаткування.

Практична робота №2*   **Економічні методи управління природоохоронною діяльністю.*

Тема 1.7 Економічні елементи механізму природокористування

Економічний механізм природокористування: поняття, компоненти, недоліки функціонування в Україні. Формування системи фінансування природоохоронної діяльності. Екстернальні затрати у природокористуванні. Управління природокористуванням та його правові основи. Органи управління та контролю за природокористуванням. Система екологічних стандартів і нормативів

Модуль 2

Змістовий модуль 2. « Економічний оптимум забруднення»

Тема 2.1 Економічний оптимум забруднення навколишнього середовища

Класифікація забруднення. Граничні витрати зменшення забруднення, гранична шкода від забруднення. Економічний оптимум забруднення. Порівняльна характеристика плати за забруднення і ринкових дозволів на забруднення як інструментів регулювання забруднення.

Практична робота №3*   **Порядок обчислення екологічних податків*

Тема 2.2 Економічні збитки від забруднення навколишнього середовища

Поняття загального та спеціального використання природних ресурсів. Визначення збитків від забруднення елементів природного середовища.

Забруднення атмосфери. Забруднення водних ресурсів. Забруднення земельних ресурсів. Забруднення лісів. Забруднення відходами. Методи визначення економічних збитків. Оцінка збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Оцінка збитків від руйнування та пошкодження основних фондів. Оцінка збитків від руйнування та пошкодження основних фондів. Визначення збитку, який завдається водо споживачам при забрудненні води.

Практична робота №4 Економічна оцінка збитків від забруднення елементів природного середовища

Тема 2.3 Економічна ефективність природоохоронної діяльності

Економічний механізм природокористування: поняття, компоненти, недоліки функціонування в Україні. Формування системи фінансування природоохоронної діяльності. Визначення загальної економічної ефективності природоохоронних заходів. Визначення загального і госпрозрахункового ефекту від впровадження природоохоронних заходів. Визначення порівняльної економічної ефективності природоохоронних заходів. Абсолютна та порівняльна економічна ефективність природоохоронної діяльності.

Практична робота №5 Ефективність капіталовкладень у природоохоронну діяльність

Тема 2.4 Екологічний моніторинг та екологічна експертиза.

Суть та функції управління в галузі природокористування. Екологічний моніторинг та екологічна експертиза. Стандартизація та нормування якості довкілля.

Тема 2.5 Система екологічної сертифікації та ліцензування.

Суть та функції управління в галузі природокористування Система екологічної сертифікації та ліцензування. Екологічний маркетинг та аудит.

Тема 2.6 Міжнародне співробітництво з екологічних проблем

Розвиток міжнародного співробітництва в галузі природокористування. Особливості здійснення природоохоронної політики в зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід регулювання сфери природокористування та його значення для України. Міжнародне співробітництво (програми, угоди, організації).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контроль здійснюється за *модульно-рейтинговою системою*, яка включає *поточний* та *підсумковий* контроль.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять. При поточному контролі оцінці підлягають рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на заняттях, активність при обговоренні питань, результати виконання практичних і робіт, результати експрес-контролю у формі тестів, написання рефератів тощо. Студентам, які брали участь у науково-дослідницькій роботі – роботі конференцій, студентських гуртків, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів, тощо під час поточного контролю можуть виставлятися додаткові бали.

Підсумковий контроль включає *модульний і семестровий контроль знань*. Він проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах.

Модульний контроль – це оцінювання знання студентом модуля, проводиться з урахуванням даних поточного контролю за відповідний модуль, оцінки за самостійне опрацювання тем, оцінки за модульну контрольну роботу (МКР). Допускається планування однієї модульної контрольної роботи з навчальної дисципліни, якщо обсяг годин не більше одного кредиту. Всього по даній дисципліні передбачається проведення двох модульних контрольних робіт.

Семестровий контроль – це оцінювання знання студентом теоретичного та практичного матеріалу з предмету за навчальний семестр. Семестровий контроль за результатами VII та VIII-семестру проводиться у формі **диференційованого заліку**, визначеним навчальним планом у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Максимальна кількість балів, одержаних студентом на диференційованому заліку дорівнює 100.

Після семестрового контролю виставляється підсумкова оцінка з дисципліни тобто рахується загальна кількість балів, отримана студентом з даної дисципліни і записується її в журналі обліку поточної успішності у 100-бальній шкалі і у 4-бальній шкалі оцінювання . Перевід з 100-бальної шкали в чинну систему оцінок здійснюється наступним чином:

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, диф.заліку, курсової роботи, практики	Для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Діагностика успішності навчання здійснюється за допомогою:

- попереднього, поточного, періодичного, підсумкового контролю знань;
- індивідуальної перевірки;- фронтальної перевірки;
- тестового контролю;- модульних контрольних робіт;
- доповіді;- реферати;
- екзаменаційні білети;- бесіди, диспути.

6. Рекомендована література

Основна

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» №1264-ХІІ від 25 червня 1991 року зі змінами і доповненнями. //Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 41. – С. 546.
2. Борисова В.А. Відтворення природного ресурсного потенціалу АПК: економічні аспекти. – Суми: Довкілля, 2003. – 372 с.
3. Веклич О.О. Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду: Наук. видання. – К.: Інститут економіки НАН України, 2001. – 47 с.
4. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навчальний посібник. – К.: «МП Леся», 2007. – 448 с.
5. Екологічний аудит: Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту /Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. – К.: Символ-Т, 1997. – 221 с.;
6. Економіка природокористування: підручник / Фурдичко О.І., Мармуль Л.О., Малєєв В.О. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 256 с.
7. Економіка природокористування: Підручник / Хвесик М.А., Рогач С. М., Кулаєць М. М., Ільків Л. А., Авраменко Т. П.. За ред. Хвесика М. А. – К.: Аграр Медіа Груп, 2013.- 334с.
8. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування. – Суми: Університетська книга, 1999. – 412 с.
9. Саксонова О.М. Особливості фінансування природоохоронних заходів в Україні. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 24 с.
10. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Кулаковський Ю.П. Економікоправове регулювання природокористування: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 524с.
11. Хвесик М.А., Збагерська Н.В. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи. – Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. – 194 с. 81
12. Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Навчальний посібник. – 3-є вид, перероб. і доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 592 с
13. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології. – К: Либідь, 2004. – 408с.
14. Запольский А..К., Салюк А.І. Основи екології – К: Вища школа, 2001 – 358с.
15. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Кулаковський Ю.П. Еколого – правове регулювання природокористування: Монографія – К.: Кондор, 2004 –524с.
16. Коренюк П. І., Федулова С. О. К 66 Економіка природокористування. [Навчальний посібник]. – Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. – 274 с.

Законодавство:

1. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».
2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища".
3. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення".
4. Кодекс України про надра.
5. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”. – Київ, “Парламентське видавництво”, 1999